

Ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-079-и назди Институту фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ (734025, ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33)

Тақризи

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад дар мавзуи «Равандҳои геополитикӣ ва таъсири онҳо ба вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 - Сиёсатшиносӣ (6D050204 – Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ)

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Таҳлили доираи масъалаҳои дар диссертатсияи Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад дар мавзуи «Равандҳои геополитикӣ ва таъсири онҳо ба вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ» баррасишуда нишон медиҳад, ки таҳқиқот ба ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ (6D050204 – Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ) мувофиқ мебошад. Омӯзиши таҳаввули назарияҳои геополитикӣ, хусусиятҳои равандҳои геополитикии муосир, таъсири ҷаҳонишавӣ ба давлатдории миллӣ ва вазъи сиёсии кишварҳои Осиёи Марказӣ ба самтҳои дар банди 5-уми шиносномаи ихтисос пешбинишуда «Геополитика ва омилҳои геополитикии рушди ҷаҳонӣ» ва «Омилҳои минтақавии глобалистикаи муосир» иртиботи мустақим дорад. Дар баробари ин, таҳқиқи манфиатҳои акторҳои хориҷӣ, пайомадҳои рақобати геополитикӣ, таҳдиду хатарҳои муосир ва роҳҳои таъмини амнияти минтақавӣ ба мазмунҳои банди 8-уми шиносномаи ихтисос «Ҷаҳонӣ ва хориҷии субъектҳои муносибатҳои байналмилалӣ дар соҳаи амнияти миллӣ, минтақавӣ ва глобалӣ» ҷавобгӯ мебошад. Аз ин рӯ, мансубияти диссертатсия ба ихтисоси мазкур на танҳо бо номи мавзӯ, балки бо мақсаду вазифаҳо, самтҳои таҳлил ва натиҷаҳои илмӣ бадастомада низ асоснок мегардад.

Мубрами мавзуи таҳқиқот. Интихоби мавзуи диссертатсия, пеш аз ҳама, бо тағйироти ҷиддӣ вобаста аст, ки имрӯз дар низоми муносибатҳои байналмилалӣ ба амал меоянд. Ташаккули марказҳои нави қудрат ва шиддат гирифтани рақобат миёни давлатҳо ба мазмуну самтҳои равандҳои геополитикӣ таъсир расонидаанд. Ҳоло рақобати геополитикӣ танҳо мубориза барои қаламрав ё захираҳои табиӣ дар бар намегирад. Роҳҳои нақлиётӣ, бозорҳои минтақавӣ, технологияҳои нав, фазои иттилоотӣ ва имкониятҳои иқтисодӣ низ ба воситаҳои муҳими таъсиргузори табдил ёфтаанд. Табиист, ки чунин дигаргунӣ ба сиёсати дохилӣ ва хориҷии давлатҳо бетаъсир намеремонанд.

Осиёи Марказӣ яке аз минтақаҳои мебошад, ки таъсири ин равандҳо дар он баръало эҳсос мегардад. Мавқеи ҷуғрофӣ, захираҳои табиӣ ва энергетикӣ, имкониятҳои транзитӣ ва наздикӣ ба марказҳои бузурги қудрат таваҷҷуҳи давлатҳо ва созмонҳои гуногунро ба минтақа зиёд намудааст. Дар натиҷа, Осиёи Марказӣ ҳам ба майдони ҳамкорӣ сиёсӣ иқтисодӣ ва ҳам ба фазои рақобати манфиатҳои геополитикӣ табдил ёфтааст.

Таваҷҷуҳи қудратҳои хориҷӣ барои давлатҳои минтақа натиҷаҳои гуногун дорад. Аз як тараф, он ба ҷалби сармоя, бунёди роҳу иншооти энергетикӣ, рушди тичорат ва густариши робитаҳои байналмилалӣ мусоидат мекунад. Аз ҷониби дигар, афзоиши вобастагии иқтисодӣ ва шиддат гирифтани рақобати беруна метавонад ба мустақилияти қабули қарорҳо, суботи сиёсӣ ва тавозуни сиёсати хориҷии кишварҳои минтақа таъсир расонад. Аз ҳамин сабаб, муайян намудани паёмдҳои воқеии фаъолияти акторҳои хориҷӣ барои Осиёи Марказӣ аҳаммияти ҷиддии илмӣ ва амалӣ дорад.

Мубрамияти мавзӯ танҳо бо рақобати қудратҳо маҳдуд намегардад. Терроризму ифротгароӣ, гардиши ғайриқонунии маводи муҳаддир, ҷинояткории фаромиллӣ, мушкilotи обию экологӣ ва ноустувории Афғонистон низ ба вазъи сиёсӣ амнияти минтақа таъсир мерасонанд. Ҳеч яке аз давлатҳои Осиёи Марказӣ чунин мушкilotро ба танҳой ҳал карда наметавонад. Бинобар ин, омӯзиши роҳҳои таҳкими ҳамкориҳои байнидавлатӣ ва такмили механизмҳои амнияти минтақавӣ талаботи воқеии замон мебошад.

Масъалаи мазкур барои Ҷумҳурии Тоҷикистон аҳаммияти хос дорад. Ҳамсарҳадӣ бо Афғонистон, мавқеи геостратегӣ ва иштироки кишвар дар созмонҳои минтақавӣ байналмилалӣ зарурати пайваста арзёбӣ намудани тағйироти геополитикиро ба миён мегузоранд. Барои Тоҷикистон муҳим аст, ки дар баробари рушди муносибатҳо бо шарикони хориҷӣ манфиатҳои миллӣ, мустақилияти сиёсӣ ва амнияти давлатиро ҳифз намуда, дар таҳкими суботи Осиёи Марказӣ саҳми фаъол гузорад.

Гарчанде паҳлуҳои алоҳидаи геополитика ва амнияти Осиёи Марказӣ дар таҳқиқоти гуногун баррасӣ шудаанд, таъсири маҷмуии равандҳои геополитикӣ ба вазъи сиёсии минтақа ҳанӯз ҳам ба омӯзиши амиқ ниёз дорад. Бо назардошти ин, мавзӯи интиҳобнамудаи Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад саривақтӣ буда, таҳқиқи он барои дарки дурусти тағйироти минтақа, арзёбии таҳдиду имкониятҳои мавҷуда ва муайян намудани роҳҳои таҳкими суботи амнияти Осиёи Марказӣ аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ дорад.

Дарачаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд. Муқоисаи муқаррароти навгонии илмӣ бо муҳтавои бобҳо, ҳулосаҳо ва нуктаҳои барои ҳимоя пешниҳодшуда имкон медиҳад, ки натиҷаҳои навоваронаи таҳқиқот ба се гурӯҳи ба ҳам алоқаманд ҷудо карда шаванд. Ба гурӯҳи якум натиҷаҳои дохил мешаванд, ки ба такмили заминаҳои назариявии омӯзиши равандҳои геополитикӣ марбутанд. Довталаб марҳалаҳои асосии ташаккул ва таҳаввули афкори геополитикиро мавриди таҳлил қарор дода, тағйир ёфтани мазмуни геополитикаро дар шароити низоми муносири ҷаҳонӣ нишон додааст. Дар таҳқиқот равандҳои геополитикӣ ҳамчун натиҷаи таъсири мутақобилаи омилҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, иттилоотӣ ва фарҳангӣ маънидод гардидаанд. Ҳамзамон, таъсири ҷаҳонишавӣ ба давлатдорӣ миллӣ аз нигоҳи тавозуни ҳамгироӣ ва ҳифзи соҳибхитиёрӣ баррасӣ шудааст. Арзиши ин натиҷаҳо дар он аст, ки иқтидори тавзеҳии назарияҳои геополитикӣ барои омӯзиши воқеияти сиёсии Осиёи Марказӣ истифода гардида, хусусиятҳои

мутобиқшавии давлатҳои миллӣ ба муҳити тағйирёбандаи байналмилалӣ муайян карда шудаанд.

Гурӯҳи дуҷуми натиҷаҳо хусусияти минтақавию таҳлилӣ дорад. Муаллиф манфиатҳои акторҳои хориҷиро дар Осиёи Марказӣ омӯхта, заминаҳои мувофиқат, рақобат ва бархӯрди онҳоро муайян намудааст. Дар ин замина робитаи байни фаъолияти субъектҳои беруна, интихоби самтҳои сиёсати хориҷии давлатҳои минтақа ва тағйирёбии муҳити сиёсии Осиёи Марказӣ ошкор карда мешавад. Ҷиҳати қобили таваҷҷуҳи таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки минтақа ҳам ҳамчун фазои амалисозии манфиатҳои қудратҳои хориҷӣ ва ҳам ҳамчун маҷмуи давлатҳои дорои манфиату афзалиятҳои мустақил арзёбӣ гардидааст. Ин тарзи масъалагузорӣ барои шарҳи хусусияти мураккаби равандҳои минтақавӣ ва муайян намудани таъсири муштаракӣ омилҳои дохилию берунӣ замина фароҳам овардааст.

Гурӯҳи сеюм натиҷаҳои амниятӣ ва дурнамоии диссертатсияро фаро мегирад. Дар доираи он таҳдиду хатарҳои муосир, имкониятҳои механизмҳои таъмини амнӣ минтақавӣ ва роҳҳои таҳкими суботи сиёсии Осиёи Марказӣ арзёбӣ шудаанд. Муаллиф рушди минбаъдаи минтақаро бо тақвияти ҳамгироии дохилиминтақавӣ, таъмини рушди устувори иқтисодӣ ва густариши ҳамкориҳои амниятӣ алоқаманд донистааст. Дар ҳамин замина нақш ва мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар низомии амнӣ минтақавӣ муайян гардида, зарурати иштироки фаъолонаи кишвар дар танзими масъалаҳои умумиминтақавӣ асоснок карда шудааст. Пайвастанӣ арзёбии вазъи мавҷуда бо муайян намудани самтҳои рушди минбаъда ба натиҷаҳои ин қисми таҳқиқот хусусияти дурнамоӣ мебахшад.

Нуктаҳои илмӣ барои ҳимоя пешниҳодшуда сохтори мантиқии таҳқиқотро инъикос менамоянд. Дар умум, натиҷаҳои бадастомада дорои дараҷаи зарурии навгонии илмӣ буда, ҷанбаҳои назариявӣ, минтақавӣ ва амалии мавзӯро фаро мегиранд. Онҳо барои амиқтар дарк намудани хусусиятҳои равандҳои геополитикии муосир, механизмҳои таъсири онҳо ба вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ ва дурнамои таҳкими амнӣ минтақа аҳамияти илмӣ доранд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия ифодаёфта. Арзёбии натиҷаҳои диссертатсия нишон медиҳад, ки асоснокии онҳо тавассути робитаи пайдарпайи масъалаи илмӣ, мақсаду вазифаҳо ва марҳалаҳои анҷом додани таҳқиқот таъмин гардидааст. Мантиқи кор аз муайян намудани заминаҳои назариявии равандҳои геополитикӣ оғоз ёфта, минбаъд ба таҳлили манфиатҳои акторҳои хориҷӣ, хусусиятҳои муҳити минтақавӣ ва масъалаҳои амнӣ Осиёи Марказӣ мегузарад. Ин тартиби таҳқиқ имкон додааст, ки хулосаҳои ниҳой дар заминаи натиҷаҳои пайваستاи назариявӣ ва минтақавӣ ташаккул дода шаванд. Эътимоднокии арзёбиҳои муаллиф бо гуногунӣ ва мувофиқати заминаи сарчашмавӣ тақвият ёфтааст. Дар диссертатсия муқаррароти назарияҳои геополитикӣ бо санадҳои расмӣ, маводи созмонҳои байналмилалӣ минтақавӣ, таҳқиқоти олимони ватанӣ хориҷӣ ва маълумоти илмӣ таҳлилӣ муқоиса гардидаанд. Чунин тарзи истифодаи сарчашмаҳо барои санҷидани андешаҳои назариявӣ дар заминаи воқеияти

сиёсии Осиёи Марказӣ ва пешгирӣ намудани хулосабарории якҷониба мусоидат кардааст.

Хулосаҳои диссертатсия ба масъалаҳои дар бобу зербобҳо таҳқиқшуда мутобиқ мебошанд. Муқаррарот оид ба таҳаввули равандҳои геополитикӣ, таъсири ҷаҳонишавӣ ба давлатдорӣ милли, бархӯрди манфиатҳои акторҳои хориҷӣ, тағйирёбии вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ ва зарурати таҳкими амнияти минтақавӣ аз таҳлилҳои анҷомдодаи муаллиф бармеоянд. Робитаи мазкур имконият медиҳад, ки натиҷаҳои пешниҳодшуда аз нигоҳи мантиқӣ пайваста ва аз ҷиҳати илмӣ асоснок арзёбӣ гарданд. Тавсияҳои пешниҳодшуда идомаи амалии хулосаҳои таҳқиқот буда, ба густариши ҳамкориҳои дохилиминтақавӣ, тақвияти амнияти муштарак, диверсификатсияи робитаҳои иқтисодӣ нақлиётӣ ва баланд бардоштани иқтидори таҳлилии кадрӣ нигаронида шудаанд. Самтҳои мазкур ба мушкilot ва имкониятҳои дар диссертатсия муайяншуда мувофиқ буда, метавонанд ҳангоми тақмили сиёсати минтақавӣ ва ҳифзи манфиатҳои миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди истифода қарор гиранд. Дар маҷмӯъ, заминаи назариявӣ, манбаи далелҳо, мантиқи таҳлил ва мутобиқати тавсияҳо ба натиҷаҳои бадастомада асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳои диссертатсияро таъмин менамоянд.

Сохтор ва муҳтавои асосии диссертатсия. Аз нигоҳи тарҳрезии илмӣ диссертатсия ба мақсаду вазифаҳои таҳқиқот мутобиқ буда, аз номгӯи ихтисораҳо, муқаддима, тавсифи умумии таҳқиқот, се боб, шаш зербоб, хулоса, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо, рӯйхати адабиёт ва номгӯи интишороти докталаб иборат мебошад. Ҳаҷми диссертатсия 193 саҳифаро ташкил дода, дар таҳияи он 179 номгӯи адабиёт ва сарчашма истифода шудааст.

Дар муқаддима зарурати таҳқиқи мавзӯ бо тағйирёбии сохтори муносибатҳои байналмилалӣ, афзоиши рақобати геополитикӣ ва баланд гардидани аҳамияти сиёсӣ амнияти Осиёи Марказӣ асоснок карда шудааст. Муаллиф вазъи омӯзиши масъалаи илмиро таҳлил намуда, мавқеи таҳқиқоти худро дар миёни қорҳои анҷомёфта муайян кардааст. Ҳамчунин, мақсаду вазифаҳо, объекту предмет, фарзияи илмӣ, асосҳои назариявӣ методологӣ, навгонии илмӣ, нуктаҳои барои ҳимоя пешниҳодшаванда ва аҳамияти назариявӣ амалии натиҷаҳо ба таври муназзам баён гардидаанд.

Боби якуми диссертатсия **«Ҷанбаҳои назариявӣ методологии таҳқиқи равандҳои геополитикӣ»** хусусияти бунёдӣ дошта, заминаи концептуалии омӯзиши мавзӯро фароҳам овардааст. Дар он пайдоиш ва таҳаввули донишҳои геополитикӣ, мазмунӣ мафҳуми геополитика ва марҳалаҳои асосии инкишофи назарияҳои марбут ба он таҳлил шудаанд. Муаллиф нишон додааст, ки дар шароити муосир равандҳои геополитикӣ танҳо бо омилҳои ҷуғрофӣ муайян намегарданд, балки ба онҳо иқтидори сиёсӣ, иқтисодӣ, ҳарбӣ, технологӣ ва иттилоотии субъектҳои муносибатҳои байналмилалӣ низ таъсир мерасонад. Дар ҳамин замина робитаи ҷаҳонишавӣ бо тағйирёбии мақом ва вазифаҳои давлатҳои милли баррасӣ гардида, масъалаҳои ҳифзи соҳибхотирӣ, ҳувияти милли ва манфиатҳои давлатӣ дар муҳити афзоюндаи вобастагии мутақобил арзёбӣ шудаанд. Натиҷаҳои боби мазкур

барои таҳлили минбаъдаи масъалаҳои минтақавӣ заминаи зарурии назариявӣ ба вучуд овардаанд.

Боби дуюм «**Акторҳои хориҷӣ ва таъсири онҳо ба вазъи геополитикии минтақаи Осиёи Марказӣ**» унвон гирифта аз ду зербоб иборат мебошад. Дар ин боб омилҳои муайянкунандаи таваҷҷуҳи қудратҳои хориҷӣ ба Осиёи Марказӣ, самтҳои манфиатҳои онҳо ва воситаҳои татбиқи ин манфиатҳо мавриди омӯзиш қарор гирифтаанд. Довталаб аҳамияти захираҳои табиӣ, имкониятҳои транзитӣ, мавқеи геостратегӣ ва масъалаҳои амниятиро дар афзоиши нақши байналмилалӣ минтақа нишон додааст. Ҳамзамон, таъсири муносибатҳои рақобатӣ ва ҳамкориҳои акторҳои беруна ба интиҳоби сиёсати хориҷӣ, равандҳои ҳамгирӣ ва вазъи сиёсӣ амнияти давлатҳои Осиёи Марказӣ таҳлил гардидааст. Фаъолияти созмонҳои минтақавӣ, мувофиқату ихтилофи манфиатҳои субъектҳо ва таъсири таҳдидҳои фаромиллӣ низ дар робита бо муҳити геополитикии минтақа арзёбӣ шудаанд. Арзиши ин боб дар он ифода меёбад, ки фаъолияти акторҳои хориҷӣ дар алоқамандӣ бо манфиатҳои худ давлатҳои минтақа таҳқиқ гардидааст.

Дар боби сеюм «**Дурнамои таҳкими вазъи сиёсӣ ва геополитикӣ дар минтақаи Осиёи Марказӣ**» вобастагии суботи сиёсии давлатҳои минтақа аз сатҳи амнияти минтақавӣ асоснок гардида, имкониятҳои ҳамоҳангсозии фаъолияти кишварҳои Осиёи Марказӣ дар муқовимат ба таҳдиду хатарҳои муосир арзёбӣ шудаанд. Муаллиф ба зарурати тақвияти эътимоди байнидавлатӣ, рушди ҳамкорӣҳои бисёрҷониба ва истифодаи самараноки механизмҳои минтақавӣ амният таваҷҷуҳ зоҳир намудааст. Дар баробари ин, имкониятҳои рушди иқтисодию транзитии минтақа, тақмили инфрасохтори нақлиётӣ, диверсификасияи робитаҳои иқтисодӣ ва баланд бардоштани иқтидори кадрӣ мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Нақш ва мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таъмини амнияти минтақавӣ ва рушди муносибатҳои мутақобилан судманди кишварҳои Осиёи Марказӣ низ муайян карда шудааст. Мазмуни боби мазкур натиҷаҳои таҳлили бобҳои қаблӣро ба самтҳои эҳтимолии рушди минбаъдаи минтақа пайваст менамояд.

Дар ҳулосаи диссертатсия натиҷаҳои асосии таҳқиқот ҷамъбаст гардида, вобаста ба хусусиятҳои равандҳои геополитикии муосир, таъсири ҷаҳонишавӣ ба давлатдорӣи миллӣ, манфиатҳои акторҳои хориҷӣ, таҳдидҳои минтақавӣ ва дурнамои рушди Осиёи Марказӣ натиҷагирӣ шудааст. Тавсияҳои амалии муаллиф ба рушди ҳамкорӣҳои дохилиминтақавӣ, таҳкими механизмҳои амниятӣ, истифодаи имкониятҳои иқтисодию транзитӣ ва тақвияти нақши Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳифзи суботи минтақа равона гардидаанд.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия. Арзиши натиҷаҳои таҳқиқот дар чанд самти ба ҳам алоқаманд зоҳир мегардад. Аз ҷиҳати илмӣ, диссертатсия фаҳмиши муосири равандҳои геополитикиро дар заминаи воқеияти сиёсии Осиёи Марказӣ тақмил медиҳад. Дар қор робитаи таҳаввули назарияҳои геополитикӣ бо ҷаҳонишавӣ, тағйирёбии мақоми давлатҳои миллӣ, фаъолшавии акторҳои хориҷӣ ва дигаргуншавии муҳити амниятӣ муайян карда шудааст. Чунин муносибат имкон медиҳад, ки вазъи сиёсии минтақа ҳамчун натиҷаи таъсири мутақобилаи

омилҳои дохилӣ, минтақавӣ ва ҷаҳонӣ шарҳ дода шавад. Муқаррароти назариявӣ ва натиҷаҳои таҳлилии бадастомада метавонанд барои идомаи таҳқиқот дар соҳаҳои геополитика, муносибатҳои байналмилалӣ, амнияти минтақавӣ ва рушди сиёсии давлатҳои Осиёи Марказӣ замина гузоранд.

Аҳамияти амалии кор, пеш аз ҳама, ба имконияти истифодаи натиҷаҳои он дар таҳлили вазъи геополитикӣ ва пешгӯии тамоюлҳои минтақавӣ вобаста мебошад. Хулосаҳои муаллиф дар бораи манфиатҳои субъектҳои хориҷӣ, самтҳои рақобати онҳо, таҳдидҳои фаромиллӣ ва имкониятҳои ҳамкориҳои минтақавӣ метавонанд ҳангоми омода намудани санадҳои таҳлилӣ, муайян кардани афзалиятҳои сиёсати хориҷӣ ва тақмили тадбирҳои амнияти миллӣ ба назар гирифта шаванд. Онҳо ҳамчунин барои фаъолияти мақомоти давлатӣ, марказҳои таҳлилӣ, муассисаҳои илмӣ ва омода намудани маводи таълимӣ оид ба масъалаҳои геополитика ва муносибатҳои байналмилалӣ қобили истифода мебошанд.

Аҳамияти иқтисодии натиҷаҳо аз робитаи бевоситаи равандҳои геополитикӣ бо самтҳои рушди иқтисодии давлатҳои минтақа бармеояд. Пешниҳодҳои марбут ба коҳиш додани осебпазирии иқтисодӣ, гуногунсозии шарикони сармоягузорӣ, рушди масирҳои алтернативии нақлиётӣ ва татбиқи лоиҳаҳои фаромарзӣ метавонанд ба устувории робитаҳои иқтисодии Осиёи Марказӣ мусоидат намоянд. Ҳамоҳангсозии қоидаҳои тиҷоратӣ гумрукӣ, истифодаи имкониятҳои транзитӣ ва сармоягузорӣ ба рушди захираи инсонӣ барои баланд бардоштани иқтидори рақобатии давлатҳои минтақа аҳамият доранд. Аз ин рӯ, арзиши иқтисодии таҳқиқот на дар пешниҳоди ҳисобҳои мустакими иқтисодӣ, балки дар муайян намудани заминаҳои сиёсӣ геополитикии рушди устувори иқтисодӣ ифода меёбад.

Аҳамияти иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия хусусияти ғайримустақим, вале муҳим дорад. Таҳкими суботи сиёсӣ, пешгирии таҳдидҳои фаромиллӣ, рушди эътимоди байнидавлатӣ ва ҳифзи муҳити осоиштаи минтақа ба таъмини амнияти ҷомеа ва шароити устувори зиндагии аҳоли мусоидат менамоянд. Тавсияҳои муаллиф оид ба густариши ҳамкориҳои минтақавӣ ва баланд бардоштани иқтидори инсонӣ метавонанд барои таҳкими ҳамдигарфаҳмӣ, рушди робитаҳои иҷтимоӣ фарҳангӣ ва коҳиш додани таъсири омилҳои бесуботкунанда замина фароҳам оваранд..

Наشري натиҷаҳои таҳқиқ аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Натиҷаҳо ва муқаррароти асосии диссертатсияи Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад дар 11 кори илмӣ интишор гардидаанд. Аз ин шумора 4 мақола дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 7 мақола дар дигар маҷмуаҳои илмӣ ва маводи конференсияҳои ҷумҳуриявӣ байналмилалӣ ба таъб расидаанд. Теъдод, муҳтаво ва сатҳи наشري корҳои илмӣ довтолаб ба талаботи бандҳои 34 ва 35-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардида, бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, №295 ба он тағйиру иловаҳо ворид шудаанд, ҷавобгӯ мебошанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия. Баррасии шакли таҳия ва тарзи пешниҳоди диссертатсияи Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад нишон медиҳад, ки ҷобачогузории қисматҳои сохторӣ, пешниҳоди дастгоҳи илмӣ, хулосаҳо, тавсияҳои амалӣ, рӯйхати адабиёт ва интишороти муаллиф дар маҷмуъ ба меъёрҳои муқарраршуда ҷавобгӯ мебошанд. Кор мутобиқи талаботи «Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводи илмӣ», ки бо фармоиши раиси Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024, №493 тасдиқ гардидааст, омода шудааст.

Автореферат бо диссертатсия аз лиҳози мавзӯ, мақсаду вазифаҳо, муқаррароти навгонии илмӣ, нуктаҳои барои ҳимоя пешниҳодшаванда, натиҷаҳои асосӣ ва маълумот оид ба интишорот мувофиқ мебошад. Дар он муҳтавои бобҳо ва дастовардҳои асосии таҳқиқот бо риояи пайдарҳамии мантиқӣ ба таври фишурда инъикос ёфтаанд.

Эродҳо нисбат ба мазмуну муҳтавои диссертатсия. Дар таҳқиқоти барои таҳхис пешниҳодшуда дар баробари дастовардҳои муҳимми илмӣ, ҳамзамон як қатор норасоӣҳо низ дида мешаванд.

1. Дар таҳқиқоти мазкур хусусиятҳои зоҳиршавии раванди геополитикӣ дар таҷрибаи давлатҳои Осиёи Марказӣ дар шакли мухтасар нишон дода шудааст. Агар муаллиф таъсири ҷаҳонишавиро ба таҳкими соҳибхитиёрӣ, ҳувияти миллӣ ва ниҳодҳои давлатии кишварҳои минтақа бо чанд мисоли мушаххас нишон медод, робитаи қисми назариявӣ бо объекти таҳқиқот боз ҳам қавитар мегардид.

2. Муаллиф ба манфиат ва фаъолияти акторҳои хориҷӣ таваҷҷуҳи зиёд зоҳир кардааст. Аммо, нақши ҳуди давлатҳои Осиёи Марказӣ дар ташаккули рӯзномаи геополитикии минтақа каме аз мадди назар дур мондааст. Баррасии ташаббусҳо ва имкониятҳои ин давлатҳои минтақа нишон медод, ки онҳо на танҳо объекти таъсири қудратҳои беруна, балки субъектҳои фаъоли равандҳои минтақавӣ низ мебошанд.

3. Дар диссертатсия манфиатҳои иқтисодӣ, энергетикӣ ва нақлиётӣ қудратҳои хориҷӣ дар Осиёи Марказӣ мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Агар ин таҳлил бо маълумоти муқоисавии омӯрӣ оид ба ҳаҷми сармоягузорӣ, гардиши савдо ва татбиқи лоиҳаҳои бузурги минтақавӣ бештар тақвият дода мешуд, асоснокии баъзе арзёбиҳои муаллиф боз ҳам баландтар мегардид.

Эродҳои зикршуда хусусияти тавсиявӣ дошта, арзиши илмӣ ва натиҷаҳои асосии диссертатсияро коҳиш намедиханд.

Хулоса бо тавсия барои додани дараҷа. Кори диссертатсионии Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад дар мавзӯи «Равандҳои геополитикӣ ва таъсири онҳо ба вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ» таҳқиқоти мустақилона ва анҷомёфтаи илмӣ мебошад. Ҳамчунин, аз рӯйи мубрамияти мавзӯ, сатҳи таҳлили илмӣ, навгонии натиҷаҳо, асоснокии хулосаҳо, аҳаммияти назариявӣ амалӣ, теъдоди интишорот ва тарзи барасмиятдарорӣ ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 бо назардошти тағйиру иловаҳои вориднамудаи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023,

№295 тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ мебошад. Аз ин рӯ, Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯйи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ (6D050204 – Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ) мебошад.

Муқарриз:

доктори фалсафа (PhD)-доктор
аз рӯйи ихтисоси 6D050200-Сиёсатшиносӣ
ассистенти кафедраи фанҳои
ҷомеашиносӣ МДТ “ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино”

Тошов Х.М.

Суроғай муқарриз:

734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш.Душанбе, кӯчаи Сино 64/60.
Тел.: (+992) 93-442-77-07

Имзои **Х.М.Тошов**ро тасдиқ мекунам.

Садори Раёсати рушди кадрӣ
МДТ «ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино»

Сафарзода Б.И.

Суроғай муассиса:

734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш.Душанбе, Сино 29-31.
Тел.: (+992 37) 22353496;
E-mail: info@tajmedun.tj

« 11 » 09 соли 2026